

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:
Pe an 18 cor. 1/2 an
9 cor. 1/4 an 4-50 fl.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 24 cor.
1/2 an 12 cor.
1/4 an 6 cor.

Unitatea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl. a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește
foaia să se adreseze
la: Redacțiunea și
administrațiunea
„Unității” în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Gestul din „Românul” și Lămurirea din „Cultura Creștină”.

de I. POPESCU DELARUPE.

I.

Doi soli: Gestul și Lămurirea, au plecat în lumea românească, ca să vestească și să predice poporului, în care parte a pământului, sau, în care tabără își poate afla el scăparea, de atacurile și răutățile inamicilor lui?!

Gestul, și încă cel »suprem«, este solul sau trimisul Dlui Ursu, profesor univ. din Iași, trimis prin »Românul« din Arad, ziarul principal autorizat al partidului național român, ca să îndemne pe Românii de religia gr.-cat. »să se reîntoarcă la tabăra de unde au plecat« adică, la religia ortodoxă, ca prin acest pas să scape de desnaționalizarea ce li amenință Episcopia gr. cat. cu limbă maghiară, proiectată de guvernul unguresc!

Lămurirea, este solia trimisă din Blaj, care să predice prin »Cultura creștină«, revista profesorilor de acolo, contrar celor ce predică Gestul, că adică »Biserica unită este un paladiu al romanității noastre, dacă nu mai sigur, cel puțin tot atât de sigur ca și biserica ortodoxă națională«... și prin urmare, cei cari predică reîntoarcerea poporului unit cu Roma, la alta tabără, să ne slăbească cu dragostea lor!

Deci doi soli cu două misiuni diametral opuse și cu o simultaneitate rară, căci, pare că chiar în aceeași zi și oară au plecat din locul de origine! În adevăr »Gestul suprem« al Dlui Ursu, apare în »Românul« din Arad, ea prim articol, în Nr. 92, la 9 Maiu, iar »Lămurirea« tot ca, prim articol, apare în Revista »Cultura creștină« din Blaj, în Nr. 9, la 10 Maiu.

Deci acești doi soli din două depărțări și cu misiuni deosebite, sau încrucișate pe drum în apostolatul lor;

eu i-am întâlnit aici în București, și ca om bătrân, înpăciuitor, sfătuitor drept și imparțial — cum se va vedea — i-am oprit, i-am ascultat și apoi i-am judecat!

Pe autorul *Lămuririi*, îl judec scurt, și-i spun numai atâta, că, aceasta lămurire dacă se impunea și era binevenită — cum afirm și eu, totuși este prea laconică în raport cu mulțimea sfătuitoare de toată mâna, cari profită de planul tendențios al guvernului ungar cu înființarea unei Episcopii gr.-cat. cu limba maghiară în paguba Românilor uniți cu Roma, — profită zic, de a da sfatul, de atâtea ori dat și în alte ocazii fără importanță, ca: Românii uniți cu Roma. în credință, să treacă la neunire, sau cum zic Dlor »să se reîntoarcă la tabăra de unde a plecat«, adică la »ortodoxie«!

Atâta numai răspund Dlor cu *lămurirea*, din revista »Cultura creștină« dela Blaj! — Cu Dl. Ursu autorul *gestului suprem* din »Românul« dela Arad, am însă să stau mai mult de vorbă, căci și dsa a fost mai lung în »Supremul gest« al dsaiei!... Și iată ce voiesc să-i spun, ce cred, că și Dsa cam știe:

De chestia aceasta, a unirii Românilor cu Roma s'au ocupat mulți, și chemați și nechemați. O categorie sunt aceia, cari n'au învățatură, cel mult 1, 2, 3. clase primare, dar prin ocupația sau meseria lor de cărcimari, băcani sau alte meserii și întreprinderi, de multe ori nu prea cinstite, ajungând la oare care poziție materială, mai ales aici în București, să cred chemați și destoinici să discute ori ce problemă. Aceștia le zice lumea pe aici, mitocani parveniți; la ei

cuvântul »ortodox« este identic cu cuvântul »român«, și deci, nu-și pot închipui că cine nu-i ortodox să poată fi român de nație. Aceștia firește, nu scriu, nici nu țin vorbiri, că nu pot și nu știu, ci nu mai insultă și vociterează ca și cățalușii aceia neputincioși cari hamesc toată ziua după trecătorii cari își caută de drum, fără a se opri să-i lovească peste bot, căci nu sunt dulăi periculoși!...

Altceva e însă, când altă categorie de oameni te provoacă.

Este o categorie de cărturari, unii mai mediocri alții mai învățați, dar cu toții având pozițiuni mai înalte în stat, mai cu samă în serviciul cultului, ca Episcopi și alți preoți și profesori pe la Seminare. Firește că, pe aceștia, postul lor, și mai cu seamă că sunt plătiți, au datoria ca să-și apere profesia de credință, și n'ar putea fi condamnați pentru aceasta, când ar fi în defensivă; dar când atacă, când provoacă și chiar critică și insultă, atunci cred că trebuie să li-se răspundă, și mai ales când din pactul unirii cu Roma a Românilor uniți, susțin în întruniri publice că »cea mai mare și neiertată greșală au făcut-o acei Români ardeleni, cari s'au unit acum două sute ani cu Biserica catolică a Romei« (a zis-o aceasta Dl. Mihalcescu prof. la facult. teologică din București, cu ocazia comemorării la Atheneu a centenarului Metrop. Șaguna.

Tot asemenea, au mai îmblătit paiele, de atâtea ori îmblătite și de alții mai competenți, și Vicarul Nifon azi Episcop, și un preot Gibescu la »Societatea femeilor române«, criticând în genere catolicismul inferior ortodoxismului, și blamând în special pe »Românii uniți!... În această categorie de cărturari, sunt însă și de aceia, cum e un Baba Novak (pseudonim) și chiar un academician, cari nu atât prin poziția lor socială, ar fi siliți să iasă din vizuina lor, ci un fel

de habotnicie ortodoxă națională »română« îmbătrânită cu dânsii, îi face să vorbească ironizând și batjocurind pe Românii uniți, spunând cel din urmă într'un ziar de aici că: »Românii nu cred în sfințenia unui popă, care n'are păr mare, barbă coada și poteapiu...« și prin urmare preoții uniți n'ar avea darul preoților ortodocși cari au coadă și tot costumul preoților Greci, Ruși etc.

Și n'ar fi mirare că asemenea credință și-o desvoaltă acești oameni prin ziarele, cari le deschid coloanele pentru asemenea ridiculități, dar e de mirat când habotnicia aceasta ortodoxă, are câte un popas și la Academie, ca atunci când, un savant ca canonicul Bunea din Blaj, care era recunoscut nu numai de mare istoric și mare Român, nu putea să nu fie votat cu unanimitate, ca membru al Academiei române, totuși fiindcă savantul Bunea, era recunoscut și ca »mare unit«, alegerea lui a fost condiționată de alegerea și a unui preot ortodox ca contrabalantă, în persoana Vicarului Vasile Mangra din Arad, carele, dacă nu era un cărturar nici de mâna a patra, dar era măcar recunoscut de mare (?) luptător naționalist (?) cum s'a probat aceasta pe urmă, când sub numele ungarizat de Mangra »Vazul« pus pe steagul — pe care ni-l arătat și nouă Bucureștenilor, Dl Mândrescu, prof. univ. la

o întrunire — s'a ales ca deputat în Camera din Pesta... și unde probabil își va ținea discursul de recepțiune (în l. maghiară) ce era dator să-l țină la Academia română carea »a făcut marea și neiertata greșală — întrebuițez și eu în cazul de față cuvintele Dlui Mihaliescu de mai sus — pentrucă l'a ales membru la umbra unui Bunea!

În grupa acestor intelectuali, cari la diferite ocazii provoacă împunsături pentru Românii uniți, sunt unii și cu carte multă și cari nu din convingere însă, ci din răutate sau oarecare răsbunare, sau chiar din un fel de intoleranță greco-bulgară, atacă pe Românii uniți chiar prin conferință și scrieri, propagând ura în contra Bisericii unite din București, și cu vrăjmășie îndeamnă ca guvernul românesc să alunge pe toți cărturarii uniți funcționari în serviciile statului... cum e unul din acești răutăcioși și tizul meu Simion, carele, chiar și dânsul, fiind că e »frache ghe ghincolo« suferă din cauza aceasta, de consecințele moștenite în clerul de aici, dela intoleranți streini cari stăpâneau odată principatele române, — dela aceia pe cari Eminescu îi numea »Bulgăroi cu ceafa groasă și Grecotei cu nas suptire« — și nu-l fac măcar arhieru, deși are, recunosc, o cultură mai superioară în comparație cu a clericilor de aci... și deci eșirea sa așa de cerbicoasă în

contra uniților și a bisericilor din București, nu numai că nu i-a adus vr'o recunoștință și rang din partea superiorilor săi de aici, dar și-a arătat prin aceasta eșire deplorabilă și nerecunoștința sa cătră Blajul care i-a dat cultura și poate... și țipăi sau alte favoruril...

Sunt deci, între atâtea categorii de cărturari, pe cari unirea Românilor Ardeleni cu Roma nu-i împacă, sunt și de acei răutăcioși intransigenți cari, cum zice Scriptura »ochi au și nu văd, urechi și nu aud«... Nu aud țipelele de desperare a Românilor ortodocși din țările subjugate, unde sunt persecutați și desnaționalizați prin ortodoxie!..

Nu văd ce se întâmplă în vederea lor și ce se scrie din toate părțile despre efectele dezastruoase ale comuniunii noastre religioase cu ortodoxii Slavi, Greci, Bulgari, Ruteni, ci cu o pornire și instict de Herostrați dau năvală să deie foc templului culturii noastre naționale, moștenită dela Roma: »Redeșteptarea Românișmului«!

Cu toți aceștia, și mai ales cu asemenea Herostrați, sau »caractere de Hienă« — ca să mă exprim cu cuvintele Dlui Partenie Cosma — nu-i de stat la vorbă!

Dl prof. univ. Ursu, compatriotul și chiar vecinul meu... nu face parte din nici una din acestea categorii de

FOIȚA.

Răsărit de soare.

Pe margina zării se 'nalță
Scăldat în văpaie de aur,
Și zimbete 'mparte în larguri
Al lumilor veșnic tezaur.

Iar norul de fum, ce plutește
De-asupra pititelor sate
Dispare... Scîlîpesc coperișe
Subt luciul luminei bogate...

Și roua, ce cade în noapte
Pe fragede sinuri de floare,
Se schimbă în mii diamante
Sub pulbera razei de soare.

Din umbră suspină o floare,
Se simte uitută, pierdută...
Când blîndă o rază străbate,
O mîngăie lin... și-o sărută...

Vasile Al-George.

Despre începutul presei la români.

Dizertație rostită din prilejul aniversării 10-a dela moartea marelui filantrop, cândva episcop Mihail Pavel, la festivalul gimnaziului din Beiuș, în 11 Iunie n. c.

Nu este popor în ziua de azi, care să nu se nizească a ajunge în cultură acolo, unde sunt popoarele mai înaintate.

Fiecare popor caută a se afirma, a se întări prin cultură. Veacuri de-arîndul a luptat și poporul nostru în contra întunecimei ce-l robea deja mai bine de o mie de ani. Și oare unde avem să căutăm începutul culturii române? De bunăseamă în istoricul tiparului, căci el este factorul principal la cultivarea unui popor. Din tipar ies primele cărți învățătoare și tot de subț tipar ies și jurnalele, cari au rolul de frunte în luminarea poporului. Tiparul și presa sunt așadar cele mai bune mijloace pentru studiarea culturii unui neam, căci numărul publicațiilor tipărite dovedește mai bine gradul de dezvoltare, la care s'a ridicat acel popor.

Să căutăm deci și noi începutul tiparului la români, spre a putea face o scurtă revizuire asupra încercărilor primitive de cultură română.

Multe lupte ce le-au luptat strămoșii noștri cu vrăjmașii și cu greutățile traiului, au fost tot atâtea piedeci pentru înaintarea lui culturală. Dar înaintașii noștri nu numai au luptat pentru asigurarea unui traiu mai bun, ci și pentru răspândirea luminei în păturile poporului. Strămoșii noștri îmbrățeșau bucurăși ori-ce licărire de lumină, ori-ce mijloc de-a o răspândi. În chipul acesta au primit cu cea mai mare dragoste, în principate, pe acei creștini pravoslavnici, cari din Balcani au cercat scăpare între noi, dinaintea Otomanilor. Ospitalității acesteia putem mulțumi și noi începutul celui dintăiu tipar în Târgoviște.

Trăia anume prin veacul XV., în locul Muntenegrului de azi, un stat preoțesc, condus de metropoliți. Statul acesta avea legături strînse cu Veneția, unde era pe timpul acesta foarte dezvoltată arta tipografiei. Călugărul Macarie înființează în capitala acelu stat, în Cetinje, o tipografie, din care ieșeau cărți bisericesti tipărite în limba slavonă. Fiind însă ocupat Muntenegrul de Turci, Macarie s'a refugiat în Târgoviște, unde tipărirea în vremea lui Ștefan cel Mare dela anul 1495 până la 1508 pe spesele Voievozilor cărți bisericesti în limba slavă. Cărțile aceste se începeau cu câte o dedicație către milostivul domn, cu a cărui cheltueală erau tipărite. După moartea lui Macarie, tipărirea aceasta s'a desființat, iar seria cărților tipărite în Târgoviște se întrerupe până pela 1545, când tot în Târgoviște începe a tipări călugărul Moisi un „Molitvelnic“ în tipărirea lui Dimitrie Linbavici, nepotul marelui tipograf de odinioară din Veneția, Bojidar Vucovici. De aci se trimiteau cărți în cinste celorlalți ortodocși din toate țările de subț jugul turcesc, (Sârbi, Bulgari ș. a.), căci Sultaanul numai din veacul al XVIII-lea înceace a permis tipărirea cărților în imperiul său.

Pe timpul acesta întemeiază și Honter o tipografie în Brașov cu intențiunea, de a atrage pe români la protestantism. La tipografia aceasta lucră diaconul Coresi cu diacul Tudor, punând în fruntea cărților și stema domnilor din Moldova, care deveni în

luptători cari, cu arme nesuficiente sau chiar fără arme, tîm ne sam, vreau să discute o chestie ori s'a nimeri ori nu... Dsa ca om cult și tot de odată naționalist, tratează chestia din alt punct de vedere nu ca habolnicii și răutăcioșii pomeniți, ci a înțregității neamului într'o credință sub a cărei haină la timp oportun să ne putem câștiga și adăposti mai cu siguranță: realizarea idealului nostru național...

De aceea, când profesori culti, și Universitari ca dl Ursu, es — cum se zice — din vizuina lor, ca să îndemne poporul unit în credință cu biserica catolică a mamei noastre Roma, să se reîntoarcă, cum zic Dlor la »tabăra dela care au plecat« (ortodoxie), ca să scape astfel de vr'o știrbire a drepturilor naționale bisericești, ce li-s'au garantat odată prin actul Unirii cu Roma, și azi amenințate de guvernul unguresc cu plănuita înființare a unei Episcopii gr.-cat. cu limbă maghiară... cu acești predicatori, trebuiește cum zic, să stăm de vorbă mai mult, și să-i rugăm pe Dlor, să ne arete ce foloase am avea din această »reîntoarcere la tabăra ortodoxiei?« Și anume, dacă această reîntoarcere ne-ar duce mai ușor la realizarea în viitor al idealului nostru național?

Când o parte mare din Români ardeleni, la 1700, s'au unit cu biserica catolică a Romei, sau ca să mă ex-

prim chiar cu cuvintele Dlui Ursu: »s'au reîntors dela tabăra de unde au plecat«, n'au eșit dintr'o tabără proprietate originară alor latină, ci dintr'o tabără cu totul străină de originea lor, la carea îi împinse vicisitudinile veacurilor trecute, cari aproape distruse pe coloniștii Romei, și în care tabără dacă mai rămăneau și cei cari s'au unit atunci cu Roma, astăzi nu eram ce suntem!...

Singur Dl prof. univ. Ursu, recunoaște în »gestul« Dsale, ca și alți scriitori, chiar ortodoxși, înse ne înglobați în pravoslovia ortodoxă ruscă-greccască, că: »ori cum, actul lui Atanasie (eșirea din tabăra greco-slavonă) a avut urmări salutare pentru neamul nostru, căci lui este de a se datori renașterea culturală ardelenescă«... și așa mai departe, foarte frumos vorbește Dl Ursu, în »gestul« Dsale din Românul dela 26 April (9 Maiu) Nr. 92, despre actul lui Atanasie, actul unirii cu biserica Romei!.

Atunci de ce ne-am »reîntoarce în tabăra de unde am plecat?« tabăra carea ne amorfise veacuri simțurile noastre, înstrăinându-ne de originea noastră română? adevă: du-te vino, sau vorba ceea: uite popa nu e popa! — Prin actul unirii așa dară, sau prin reîntoarcerea adevărată și naturală la tabăra originiei noastre latine, am câștigat »renașterea noastră culturală: întâi Blajul, și de aici au eșit apoi —

citez tot cuvintele Dlui Ursu — »redeșteptarea« Românilor din starea de înconștientă seculară și îndreptarea lor spre idealul libertății și al vieții naționale...« și cine au fost acei redeșteptători?

Cultura dela Roma prin uniți ș'apoi Blajul acestora prin școlile ce au înființat acolo. Acestea au fost taberile cari ne-au dat pe Inocențiu Clain, Șincai, P. Maior și alții pe urma lor ca, Bărnuț, Papiu Ilarian, Cipariu, Bariț, Murășanii, Laurianii, Maioreștii și pe alții din generația mai nouă: unii morți iar alți în viață încă cari unii, prin fundațiunile ce au lăsat, alții prin cultura lor și eroismul lor național au fost și sunt în fruntea luptătorilor de azi, și pe terenul luptelor politice naționale de azi sau destins și să desting fără să mai pomenesc și pe cei ce cu spada: Avram Iancu, Axente Severu și alții cari s'au luptat contra, oștirilor acelora cari în 1848, și limba și legea — ca și astăzi — voiau să ni-le sugrumel!

Paginile istoriei noastre din trecut ilustrate cu aceste figuri, vorbesc cu laudă de acești apostoli ai redeșteptării noastre naționale, *actul unirii cu Roma!*

Unii din acești apostoli au trecut apoi și în România, unii de voe alții de nevoe și alții chiești de guvernele române, într'un timp când și aici era nevoe de cuvântul și învățătura lor,

ochii clerului ortodox un semn de autenticie ortodoxă pentru cărțile, cari o purtau.

După învingerile lui Mihailu bravul următorii domni Mateiu Basarab și Constantin Brâncoveanu susțin și pe mai departe dreptul de tutorat asupra ortodoxilor din imperiul turcesc, înzestrându-i cu cărți bisericești tipărite în limba slavonă.

Vremea lui Mateiu Basarab în Muntenia și al lui V. Lupu în Moldova e o epocă de înflorire pentru tiparul român. Subt V. Lupu se înființează tipografii la mai multe mănăstiri din dărnicia marelui metropolit P. Movilă. Aci se tipăresc cărți bisericești, pravile și cărți de învățatură.

La 1690 face C. Brâncoveanu în București, la cererea călugărului Antim din Ivirea, o tipografie domnească-grecescă, în care se tipărește între 1690—1716 o mulțime de cărți pentru credincioșii greci din biserica răsăriteană. Din tipografia aceasta apare la 1693 *Evangelia* tipărită pe două coloane, grecește și românește.

În iubirea nemărginită față de conreligionarii greci, a mers însă Brâncoveanu prea departe — înființând și o școală grecescă, — căci în loc de recunoștință, s'au ales urmașii cu tirăuia fanarioților.

Tot subt Brâncoveanu se tipăresc în Sneagov, la cererea patriarhului din Antiochia, și cărți arabești, iar mai târziu se înființează pe banii zelosului domn o tipografie în Siria pe seama credincioșilor arabi.

Religiositatea lui Brâncoveanu a dat și Georgienilor cărți bisericești, trimițând pe meșterul Mihailu Ștefanovici la Tiflis, unde se înființează o tipografie cu litere georgiene.

Astfel se desvoltă tiparul la români până în veacul al XVIII-lea, când se începe epoca fanarioților, cari dela 1714 până la 1821 împedecă ori-ce mișcare literară.

Vedem deci, că Voevozii români nu au apărut creștinismul numai pe câmpul de luptă, ci deja prin veacul XV-lea relează ca factori culturali, dând cărți bisericești chiar și creștinilor din orient.

Cu mult mai mare însemnătate are însă în literatura noastră începutul ziaristicii care lățește iedei nouă în toate părțile românismului.

Meritul de prim încercător se leagă de numele lui Teodor Răcocea, care edă la 1820 »Crestomaticul românesc«, dar neavând destui părținitori, foaia sa periodică apune deloc după primul număr. El a lansat deja în 1817 un prospect de prenumărare, dar în lipsă de sprijin, numai în 1820 poate tipări primul număr.

Fiind școala, baza culturii unui popor numai prin organizarea școlilor au putut câștiga și ziarisții români un număr mai însemnat de cetitori. În urma păcii dela Adrianopol, ținând Rusia țerile subt protectoratul său, se face așa numitul »Regulament« organic, în care se hotărăște între altele și organizarea școlilor române. Eșind

mereu și poporul nostru la lumină au început a apărea mai multe foi cu părținitori mai mulți.

Prima încercare reușită a făcut-o G. Asachi la 1828 cu »Albina Românească«, »Gazeta de Moldova«, »Icoana lumii«, »Alauna Românească«. Tot în anul acesta a tipărit în Buda Zaharie Karkalcki »Biblioteca Românească«. E Radulescu publică la 1829 »Curierul românesc«, primul ziar politic în Muntenia, iar la 1837, ca adaus literar, prima revistă. »Curierul de ambe sexe«. În timpul acesta apar în Brașov »Foaia Duminecii« redactată de Barac și »Gazeta Transilvaniei« cu suplementul »Foaie pentru minte, inimă și literatură« redactată de Bariț, iar la 1847 scoate Cipariu în Blaj »Organul luminării« numit mai târziu »Organul național«, primele gazete cu litere latine. În 1840 publică Cogălniceanu revista »Dacia literară«, la care colaborau toți tinerii talentați de pe timpul acela, în frunte cu Alexandri, dar neconvind politicii de pe atunci principiile liberale ale colaboratorilor, foaia a fost oprită. Tot în timpul acesta apare o publicație periodică de istorie: »Arhiva românească«.

Mai târziu în 1844 redactează Cogălniceanu »Propășirea«, care apare mai târziu fără nici un titlu, pentru că regimul i-a șters titlul prim, socotindu-l de primejdios.

Cam pe timpul acesta apare dincioaci »Telegraful român«, tipărit în tipografia înființată de Șaguna. La 1855 publică Alexandri »România literară« și »Steaua Dunării«.

— așa că binefacerea unirii cu Roma au fost generale pentru tot neamul! Chiar românii din Ardeal cei rămași »neuniți« au profitat de această unire au fost și ei primiți în școlile Blajului, unii din ei au devenit factori principali pe terenul culturai naționale, ca și al bisericii lor proprie gr.-or. — Contactul lor cu cei uniți, a făcut că să urmeze pe aceștia imitându-le și adoptări ale acestora: și-au europeanizat ca și catolicii și ca uniții, costumul acela al popilor ortodoxi din orient, cu anterior, cu potcapiu, cu plete cu coadă la ceafă lăsată pe spate; și acuma a dat Dumnezeu, că începând dela regretatul diacon Ioan Creangă, această reformă se întinde și la clerul din România, și era și timpul, căci acuma și Chinezii își taie cozile.

Și dacă unirea aceasta cu Roma era generală în Ardeal la 1700, și carea sigur, apoi s'ar fi întins în România, astăzi, după mărturisirea celor mai competenți și prevezători oameni diplomați și învățați... puteam aspira, — dacă nu am fi fost până acuma, — la un Imperiu roman la gurile Dunărei!!

Politica lui George Bariț.

(Continuare și fine).

Importanța articolelor politice ale lui Bariț crește cu apropierea de anul, ce avea să fie hotărâtor asupra sorții neamului nostru.

Culmea și-o ajunge în pragul revoluției, de unde Bariț strigă cu glas puternic: „Acum sunt numărate toate minutele anticului blăstăm, el trage de moarte, iată-l moare.“

Iară când glasul de tulnic se zbate prin codrii, când mugetul de goarnă pornește năvalnic din vărfuri cu cetini de brazil. In-

Golul dintre Alexandri și Junime îl umple Odobescu cu „Revista română“. La 1863 se înființează Junimea, iar în 1867 edau membrii ei „Convorbirile literare“, îndreptate în contra retorismului, naționalismului esagerat și în contra tendinței la artă. În contra lor redactează Ureche „Revista contemporană“, Hajdeu „Viața nouă“, iar de altă parte direcția socialistă publică în Iași, sub conducerea lui Dobrogean Gherea „Contemporanul“.

În timpurile mai nouă, în cele mai de seamă centre avem tipografiile române, și toate direcțiile culturale ori literare își au organele proprii de publicație.

Ce privește numărul ziarelor vedem din bibliografia lui D. Jarcu, că în 1848 au fost 18 foi, la 1850 numai 10, la 1859: 25, și la 1860: 28 foi, iar noi din Ungaria și Transilvania după statistica mai nouă avem: 18 ziare politice, dintre cari două sunt umoristice și trei politice și literare, o revistă literară, una științifică, șapte foi de specialitate și șapte sociale-culturale. Va să zică am avea de tot 34 foi.

Prin acestea am voit a face cunoscut începutul tiparului și a ziaristiceii noastre; ca începutul acelor doi factori, fără cari cultură în timpul modern la nici un popor nu poate fi.

Cornel Roșiu.

cât zgudue și măruntaele munților, aleargă prin văi și câmpii, de chiamă pe feciorii mândrei Cosânzene, îmbrăcați în strae primenite și sărbătorești la marele praznic al libertății, atunci, și Bariț își nită peana în călimară, părăsește laboratorul de scris și s'avântă tinerește în mijlocul valurilor de popor, ce curge de pretutindena.

Până acum a dat povețe iobagului numai mijlocit prin intelectualii, ce-i ceteau foile, acum vrea să grăiască gură la gură ca bucuria lor să fie deplin. El vrea să rupă pecetea rece a slovelor și să lumineze, să însufletească prin graiul cald al vorbei fermecate. El e printre cei dinăi pe câmpul libertății, subacrie protocoalele îndată după episcopi, ca vicepreședinte împreună cu vestitul Bărnuț.

A fost ales apoi în deputațiunea de 48 membri, să meargă la împăratul, să-i înainteze plânsorile românilor, ca mai târziu tot el să ducă aproape aceleași cereri, dar pecetluite acum cu sângele mucenicilor din 48. Dar priceperea și virtutea lui l-au silit să participe în cealaltă deputațiune, ce avea să meargă în acelaș timp la dieta din Cluj. El trebuia să fie toiagul de razim al episcopului Lemoni, care prevedea, că în acelaș loc, dela acelaș soi de oameni, va avea să îndure suferințe, asămănătoare cu ale înaintașului său I. M. Clain. De toate părțile era cercat Bariț, pretutindena se simția trebuința lui. Imparte povețe în dreapta și-n stânga și'n clipe de șovăială îl hotărăște la acțiune dătătoare de tot în acele vremi, chiar și pe diplomatul Șaguna, care nu pregetă a-i urma sfatul înțelept.

În vremea răsvrătirii apoi luă parte în comitetul național din Sibiu, unde era foarte activ.

În 11 Martie 1849, când Bem ocupă Sibiu, Bariț nu era departe de moarte, căci se opăcise prea mult cu grija arhivei. Trecu apoi în România, unde a fost închis de muscari, căci li-se părură cam pipărați câțiva articlii scriși la adresa lor în Gazetă. În urmă, cum zice Bariț, „nici arestat n'a suferit în Muntenia, ei fu transportat militărește în Bucovina“. Mai târziu după sufocarea revoluției a fost trimis deputat regalist în dieta Ardealului și ales de aceasta în câteva rânduri ca delegat în senatul imperial, unde luptă pentru întărirea autonomiei Ardealului, dovedindu-se de bun diplomat și prevăzător departe peste vremi. În 1867 se încheie dualismul și deodată se unește și Ardealul cu Ungaria. Bariț deși până acum a fost tractat destul de aspru, totuși s'a îndulcit mult de roadele autonomiei ardelenesti, văzând cât de ușor puteau eroi ai noștri legi favorabile pentru popor, când majoritatea în dietă erau români. A esperiat mai departe, că și românii din Ungaria li-ar putea veni mai ușor în ajutor ardelenii, dacă ar fi independenți, decât dacă s'ar cufunda și ei în același noroi, în care au căzut cei dintâi. De ura împăratului încă nu purta frică, deoarece-ce bine știa, că la pașul acesta s'a hotărât capul încoronat numai împins de necesitatea unor împrejurări vitrege, cari năvăliau amenințătoare din toate părțile asupra lui. De aceea Bariț, care înainte de 48 se arăta indiferent față de unire, acum luptă până la moarte împotriva ei. Această împotrivire și-o manifestă prin decretarea pasivității tuturor românilor din patrie, căci voința lui era și voința poporului și tăria

spiritului său îi da o putere dictatorică peste voința obștii românești. Pasivitatea era o imitare a ținutei ungurești după 48, care i-a dus la rezultat bun și Bariț spera, că la același rezultat vom ajunge și noi pe lângă aceleași mijloace. În rândul al doilea pasivitatea era un gest de indignare dreaptă, dar mai ales pasivitatea era proiectată ca o activitate internă numai, cât se poate de intențivă între păreții legilor croite de străini, până-ce viciața românească imputerită de frământările interne rodnice, va putea sparge acei păreți și se va putea manifesta atunci în toată măreția ei. Pasivitatea a fost ținută o vreme și după moartea lui Bariț.

Ideile politice, ce le-a profesat el au fost specificate și cristalizate în punctele programului național statarite în conferința din 1881 și motivate, de însuși Bariț în „Memorialul“ acelei conferințe. Iată ce zice Bunea despre acest program: „Credeul acesta a străbătut în conștiința poporului român. Toți îl știu, toți îl cunosc, toți îl profesază și mulți sufer martiriul pentru el. Sute de tineri învățați, cari pentru acest credeu nu-și pot căpăta aplicațiune în această patrie sfințită de sângele strămoșilor noștri, se despart de părinți, frați, surori, cu inima sângerată își iau rămas bun dela plaiurile, văile și codrii transilvani își caută pânea de toate zilele într'alta țară, până-când li mistuește dorul învățat de vatra părintască. Alții îndură cele mai grele prigoniri și caută cu jele, cum sunt dați în iaturi, ca să se împărtășească din beneficiile statului niște venetici, ai căror părinți poate nici nu s'au născut în aceasta țară, iar alții umplu de gemetele și suspinele lor bolțile întunecoase ale temnițelor“. Pentru idealul cuprins în acest credeu a luptat Bariț până la moarte, lăsând norocul de a-l vedea întruchipat cine știe cărei generații fericite, de aceea zicem și noi astăzi că:

„Avem un vis neîmplinit

Copil al suferinții

De jalea lui ne-au răposat

Și moșii și părinții“.

Și George Bariț încă cu jalea lui în suflet a răposat...

Aceasta e politica lui G. Bariț.

Corespondințe.

Mântuiește-ne Doamne că perim.

Aceste cuvinte le-au zis Apostolii către Di N. I. H. când au călătorit pe marea Thiberiadei, și când au fost atacați de valurile infuriate ale mării. Tot aceste cuvinte le auzim și azi rostindu-se de pe buzele arse de durere a fraților noștri români din multe colțuri ale țării, cari sunt atacați de neagra sărăcie, provenită din apele văzduhului și ale pământului. Când sufer frații noștri, din oare care parte și noi suferim împreună cu ei; căci doar un neam suntem, un sânge avem. —

Mișcați de durere și de milă față de cei ajunși la nevoi dintre frați, eram în preajma pornirii unei colecte pentru ca și noi din sărăcia noastră să sărim în ajutorul nefericiților; pentru că numai așa au rest cuvintele Scripturii: „Plângeți cu cei ce plâng și râdeți cu cei ce râd.“

Ce se întâmplă însă? Dumnezeu din dăruitori ce era să fim într-o clipă ne-a făcut cerșitori.

Întăiu ne-a trimis Dumnezeu o boală de porci, carea a nimicit porcii cu ciurzile.

Supărarea pentru porci însă ținea numai atât până eșiau la hotar. Acolo frumsețea lanurilor cu grâu, belșugul bucatelor și-a legumilor ce se aștepta sfârma ori ce încercare de supărare: „Las să piară porcii, că ne dă Dumnezeu bucate bune“. Era destul propoziția aceasta ca să domolească pe cel năcăjit. —

Vineri în 14 Iunie la 11 ore înainte de amiază, nori grei de gheață, aducători de sărăcie se lăsară asupra Comunelor. Ocolșel Cacova, Iara, ambele Șilii, Agriș și cu deosebire Șutu, Măerău, Silvaș, Pusta-sâncrai etc. nimicind cu *deșăvârșire* toate sămănăturile. O 1/2 oră grindină de mărimea ouălor de găină, și și mai mare zdrobi totalmente toată recolta anului 1912. Porci, oi, găște, au fost ucise de gheață. Geamuri, case, superedificate sunt stricate! Jale și iar jale.

Ce va mai fi de noi?...

Cum vom infrunta năcazurile anului viitor, după ce nădejdea plugarilor e spulberată? „Mântuește-ne Doamne că perim“.

Longin Corheș.

Locale.

Rând pe rând se încheie anul școlastic la scumpele noastre institute din loc, aceste sante altare, pe vatra căroră, nestinsă, insufletită arde flacăra culturii naționale românești; acum la gimnaz, acum la școala de fete, acum la bătrânul Seminar etc...

După examenul de maturitate, care a dat un șir frumos de tinere mlădițe școalelor mai înalte, — a urmat Seminarul teologic, iar acum mai de curând „Școala civilă de fete“.

Săptămâna trecută, aproape întregă, au ținut examenul public de la „Școala civilă de fete“. Sâmbătă după-ameazi 4⁰⁰—6^{1/2}⁰⁰ s'a ținut apoi tot la „Școala civilă de fete“ *examenul de muzică vocală și instrumentală*. A luat parte un public ales în frunte cu R-șmul Uilăcan.

Copilele au executat frumos câteva cântece cu vocea lor melioasă, sonoră, în grupe de ordinea următoare: cl. I. civilă cu a II-a, iar a III-a cu a IV-a civilă, — dovedind cu toate diligența și dragoste pentru arta cântecului, — dar mai ales dovedind, că superiorii lor se îngrijesc în toate direcțiile de educarea acestor fragede mlădițe, cea mai scumpă nădejde a neamului.

Le-am ascultat apoi și la pian. Iți era parcă mai mare dragul privind cum le alunecă degetuțele pe clapele măestrului instrument. Așa se vede, că copilele au iubit foarte mult mai ales acest instrument, unele chiar încântându-mă cu nuansele melodiilor, ce se desprindeau din adâncul măestrului instrument, sub apăsarea clapelor ușoare. D-șoara Tiți Hodoș a cântat foarte frumos la pian pe note o bucată streină — frumos au cântat apoi Mărioara Maior, Simu etc...

În tot decursul examenelor a fost deschisă expoziția lucrurilor de mână, care iarăși a fost de toată frumsețea.

* * *

Duminecă după amiază s'a ținut examenul de muzică vocală și instrumentală cu elevii

gimnaziului între orele 4—4^{1/2}. Au fost executate frumos bucăți cu vocea și cu orchestra în fața unui număr public.

Dela orele 4^{1/2}—6^{1/2}, apoi a urmat examenul de gimnastică al elevilor gimnaziști, sub conducerea dlui profesor Ioan Băgăian. Au fost executate câte-va exerciții libere cu cl. III-IV. Au plăcut foarte mult toate mișcărilor.

La fus, apoi glob, salt în înălțime, urcarea pe prăjini și întrecerea în salt depărtat, elevii din clasele superioare V-VII-a s'au dovedit mlădioși, iubitori de acest sport pe cât de frumos, pe atât de folositor.

Dare-ar Dumnezeu, ca în toate institutele noastre românești, tinerii să îndrăgească acest lucru și să-l cultive, pentru-ca să putem zice despre tinerimea noastră, că are: *mens sana in corpore sano*.

În zilele acestea se continuă examenul de studii la gimnaz, unde Sâmbăta viitoare se va încheia anul școlastic, mai rămânând să se încheie la institutul pedagogic — și Blajul va rămânea, ca pustiu, în repaus o bună bucată de vreme. *Cronicar.*

Noutăți.

Știri personale. Dl Dr. V. Hâncu medicul nostru arhidiecezan, reîntorcându-se din străinătate, și-a început praxa medicală în Blaj. Il salutăm cu toată dragostea, în mijlocul nostru!

Premiații Academiei. În ultima ședință a Academiei Române s'au cerut rapoartele comisiilor pentru acordarea de premii de valoare ale lucrărilor scriitorilor noștri. S'a premiat cu 3.000 lei volumul de poezii ale dlui P. Cerna, cu 500 lei traducerile tragediilor lui Sofocle de Eug. Dinescu, cu 500 lei traducerea satirelor lui Horatiu, de Păltânea, cu 5.000 lei o scriere despre relațiile comerciale ale Moldovei în sec. XIV—XVI, de I. Nistor, cu 5000 lei studiul asupra pelagiei de dnii dr. A. Babeș și V. Boșilă, cu 1000 lei o traducere latină din Philumen și Philagrinus. S'a mai acordat suma de 5.000 aeroplanului Vlaicu.

La Călugăreni. La 2 Iunie M. Sa Regele, însoțit de A. S. Regală Principele Ferdinand, a vizitat în automobil localitatea Călugăreni și a ales locul unde se va așeza monumentul comemorativ al luptei date de Mihai Viteazul la 13 August 1595 contra Turcilor.

Monumentul acesta se ridică din inițiativa unui comitet de 15 persoane din jud. Vlasca.

Mare șezătoare literară. „Societatea scriitorilor români din București“ aranjează în Cernăuți în teatrul Municipal Luni 24 Iunie ora 8 seara, o mare șezătoare literară. Vor citi din scrierile lor și din operele clasice ale scriitorilor români: St. O. Iosif, Sadoveanu, Gârleanu, Goga, Theodorian, Pătrășcanu, C. Moldovan, V. Pop, Chiru-Novac, Eftimiu, Nanu și Hertz. O parte a venitului curat e destinat pentru fondul școlilor românești din comunele mixte. În ziua de 25 Iunie scriitorii vor fi în Rădăuți, în 26 la Câmpulung și în 27 la Suceava.

Convocare. Adunarea generală a despărțământului XXV. (Muresludesh) al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, să convoacă în Muresludesh pe ziua de 2 Iulie st. n. 1912.

Misiunea militară Austriacă la Sinaia. Se știe că M. S. Impăratul Austriei salută în toți anii pe M. S. Regele Carol la Sinaia, printr-o misiune specială.

Ieri dimineața aceasta misiune a sosit la Sinaia. Ea se compune din comandantul corpului din garnizoana Sibiiu, doi generali de brigadă, doi coloneli și doisprezece ofițeri.

La recepția acestei misiuni au asistat M. S. Regele A.A. L.L. R.R. Principele Ferdinand, Principesa Maria, Principele Carol și Principesa Elisabeta.

La dejun s'a dat un prânz de onoare în cinstea ofițerilor austriaci la castelul Peleş.

Concertul Mărcuș-Crișan. Publicăm programa concertelor noastre din turneul artistic, precizat pe jumătate întâiu a lunii Iulie n. Program: Nr. 1. a) I. C. Joga: „Tu te duci bade săraca“. b) Tib. Brediceanu: „Mândre de dragostea noastră“, d. Ștefan Mărcuș. Nr. 2. a) I. C. Joga: „Duce m'ăși cu luna 'n nor“. b) Tib. Brediceanu: „Arde mi-teai codru des“, d. Ionel Crișianu. Nr. 3. a) G. Dima: „Somnoroase păsările“. b) G. Dima: „Curcile“. c) G. Meyerbeer: „Aria lui Urban din opera: „Ugenoții“, d-șoara Aurora de Barbu. Nr. 4. G. Verdi: Duet din opera „Don Carlos“ d-nii St. Mărcuș I. Crișianu. Nr. 5. a) I. Scarlătescu: „Glas de clopote“. b) G. Dima: „Cercul nou“. c) R. Wagner: Romanța lui Wolfram din opera „Tannhäuser“, d. Ionel Crișianu. Nr. 6. a) Felix Mendelssohn—Bartholdy: „Un vis de noapte de vară“ (Somnachtsstraum). b) M. Cocorescu: „Rhapsodie românească“. Solo de pian: dra Madeline Cocorescu. 7. a) I. Scarlătescu: „Spune-mi codrul vecine“. b) G. Dima: „Seguidila“, c) R. Leoncavallo: „Aria lui Canio din opera „Bajazzo“ dl Ștefan Mărcuș. Nr. 8. a) G. Donizetti: „Adia duett d-ș. A. de Barbu și dl I. Crișianu, b) G. Verdi: Terzett din opera: „Il Trovatore d-ș. A. de Barbu și dnii St. Mărcuș și I. Crișianu.“

Vor concerta în următoarele centre din Ungaria și Transilvania: 1 Iulie st. n. în Oradea mare, în 2 Arad, 4 Alba-Iulia, 7 Brad, 9 Abrud, 12 Lăpușul ung. 14 Bistrița.

Catastrofă pe Dunăre. Cu ce repeziune se scudează și catastrofele!.. În zilele trecute pe vaporul „Erzsébet Királyné“ care circula pe Dunăre a izbucnit un foc, care a îngropat în flăcările-i mistuitoare iarăși câteva vieți omenești. Din declarațiunile personalului și ale martorilor rezultă, că la orele 12 și jum. noaptea cel dintâi care a observat focul — prin fumul năbușitor ce ieșea dela bucătărie a fost un cafegiu al vaporului. Acesta mai înștiințează pe câțiva soți și vreau să intre în bucătărie dar fumul înecător îi oprește. Unui mecanic ia succes cu gren să deschidă supapele dela căzanele cu abori, ca astfel să fie înconjurată explozia. Dar după aceasta n'a mai putut ieși pe coperta vasului, ci a rămas pradă chinuitoarelor flăcări. Focul s'a întins cu o repeziune mare în lemnul vaporului și în curând a fost întreg în flăcări.

Cauza focului nu se poate ști cu siguranță. Rămâne însă stabilit, că focul a plecat dela bucătărie. Din anchetele făcute rezultă că doi oameni: mecanicul și un chelner, au fost prefăcuți în cenușă, iar 5 ca să-și facă moartea mai ușoară au perit sub valuri...

Vasul „Erzsébet Királyné“ a fost construit în 1896. Putea lua pe el 1000 pasageri, avea o lungime de 75 m. și înălțime de 8,83 m. Avea o greutate de 284 tone și dispunea de o putere de 800 cai.

Posta Redacțiunii.

Teologul Lerna. Nu merge dragă d-le. E lipsită de toate calitățile recerute unei asemenea lucrări.

Partea Literară.

La mormântul metropolitului Atanasie Anghel întemeietorul Unirei cu Roma.

(Continuare).

Pentru că veniau aici feciori holtei cu arme de luptă și de biruință, și după ce slujeau împărăția zeci de ani, de se mai învechiau, căpătau slobozenie de subt arme și ca răsplată căpătau pământuri de moșie și se căsătoriau, poate cu vre-o fată de Dac, ori de cine știe ce neam, și se așezau aci, și se îmulțiau și stăpâneau pământul tot cu mai multă tărie. Că-l stăpâneau nu numai păzindu-l, ci și muncindu-l și îndrăgindu-l tot mai mult; îl stăpâneau sfințindu-l prin durerile vieții, prin morții ce și-i așezau în sinurile lui primitoare și când astfel se înfrățiseră ostașii romani și cu urmașii lor, nepoți de strănepoți, încât nu se mai simțiau la *pasă*, ci chiar *acasă*, în aceasta țeară aspră, atunci iată, ce se întâmplă? Intr'o bună zi oștirile se adună, și mândrii feciori, cu coifuri lucitoare, cari aduceau proaspătă și dulce blânda limbă latină a Romei mame se înșiruiră și plecară de aici de la Crișuri și dela Olt și de pretutindena unde erau taberele lor, și-și luară drumul, spre meazăzi încotro merg rândunelele toamna, și trecură Dunărea dincolo, lăsând aici fără ori ce scut, pe toți cei ce din neamul ostașilor se prăsiseră și se împrăstiaseră prin cele văi ale Daciei în cursul vremii de vre-o 170 ani.

Asta n'a fost vr'un noroc, de bună seamă! Dar, în schimb, că din nămolul de popoare călătoare și trecătoare pe aici, peste cuprinsurile Daciei, cari ca și puhoiul năpraznic veniau și treceau, ca apele turburi, pe când pietrele rămâneau că din nomolul gras ce a rămas în urma acestor revărsări de nații fără nume, a putut să resară verde și mândru vlăstarul de stăjar al Romei, și din amestecul acesta de neamuri, în toiul unei crâncene lupte pentru existență s'a încheșat *neamul românesc*, care s'a ținut și susținut până astăzi, asta, Fraților iubiți, este *cea dintâiu clipită de fericire și de mândrie în istoria sbuciumată a neamului nostru*.

Că apoi în locul unde ne-a așezat pe noi Dumnezeu prin divul Traian, în acest prag înalt al Răsăritului, am ajuns nu numai în calea popoarelor barbare ce veniau dinspre meazănoapte, ci mai târziu, am ajuns să fim și în calea păgânei semilune, în drumul Turcilor și Tătarilor, porniți ca un alt uragan, spre Europa creștină hotărâți în turbarea urei lor s-o aprindă, s'o încalce, s'o înfrângă, și cum zicea Sultanul Baiazid — *»din pristolul dela Roma să dau calului ovs«* — asta firește iarăși n'a fost vr'un noroc pentru noi.

Dar, în schimb, dacă în lupta asta de sute de ani cu Turcii, Românii, sub cârmuirea unor Voevozi cucernici, și viteji și înțelepți, au știut să ție piept lui Mohamed; și acei Domni români, pe cari i-a dat Dumnezeu, atât de simpli după vorbă după port, ca și Mircea, Ștefan și Mihaiu, — au știut să-și întărească sufletele cu credință în Dumnezeu, și din flăcării dela munte, din ciobanii dela stână și din feciorii plugari au știut să facă totdeauna, la un glas vrăjit de corn, cete mândre și viteze, cari să se închege în rânduri oțelite, spre a respinge puterea însușită a

vrășmașului păgân; și au știut acești „atleți ai lui Hristos“ — cum îi lauda Papa dela Roma, — nu numai să împedecă multă vreme pustiirea Europei creștine de turbarea Turcului, ci să facă cumcă acele țărișoare dela Dunăre, acestea apărătoare ale creștinătății, să rămână totdeauna un pământ creștinesc, neprofanat de nici o „moșee turcească“ și astfel sfânta cruce alui Hristos să rămâie în veci ne umbrită de semiluna lui Mohamet, asta, Fraților, iarăși este o *nouă fericire și o nouă cinstită mândrie a trecutului nostru*.

* * *

Trec acum la al treilea moment de fericire citat de Dl Maiorescu:

»Că în secolul al 18-lea, — zice înțeleptul bărbat — politica casei de Habsburg a încercat să ne aducă sub ascultarea Papei dela Roma, și neisbutind, ne-a împărțit în două, n'a fost noroc.

Dar, că din aceasta încercare Românii ardeleni au ajuns în Cetatea eternă, unde a reinviat în ei simțământul ginteii latine, revărsându-se apoi asupra noastră a tuturor, aceasta a fost orară fericire, care dintr'o desbinare religioasă a înălțat neamul întreg spre o unitate de cultură națională. (Tit Maiorescu, în *»Familia» 1904, nrul jubilar.*)

Idea este grandioasă, și vrednică, să ne oprim asupra ei spre a-o completa în câtva.

Nu era vorbă, că împărății Habsburgi să ne aducă, ca la o stare *nouă* sub ascultarea Papei dela Roma, ci să ne readucă acolo, unde noi fusesem dintru început, și de unde numai „fatalul destin“ al istoriei, cum zice istoricul D. Onciul, adecă nenorocul nostru ne-a fost abătut.

Și nu era Unirea noastră cu Roma un simplu act de politică a Habsburgilor, ci dacă a fost politică, a fost politica lui Dumnezeu sfântul, a fost actul prevedinței dumnezeiești, care chema pe Părintele Atanasie, vlădicul românesc din Ardeal, să între cu clerul și poporul său iarăși sub ascultarea Papei dela Roma, dela care Românii n'ar fi trebuit să se desfacă niciodată.

Socotind noi bine starea străbunilor, cari au plămădit acest neam, ea a fost de bună seamă din celea mai nenorocite.

Ridicați în lume sub armele ostășești și dedați la disciplină strictă, care încheagă pe mulți într'o putere, ei știau una și bună: să asculte de porunca mai marilor, de porunca împărătească. Să se înșiruie umăr lângă umăr, braț lângă braț, și din trupuri vii să închege ziduri ca de piatră, spre apărare sau cucerire! Asta e firea și menirea soldatului! De aceea oamenii eșiți din armată, aceasta minunată școală a bunei rânduieli, sunt cei mai destoinici oameni de ori ce ispravă bună, numai să aibă conducători cuminiți, căpitani buni, cari să le știe porunci. Voința lor încheșată din voința atâtor inimi străbate peste orice piedeci și învinge orice năcazuri. Dar pe cât de buni sunt oamenii de oaste până sunt ținuti sub disciplina de fier a poruncitorilor, pe atât de slabi, de neblesnici și neajutorati sunt când rămân de capul lor, fără comandanți și fără încheșarea disciplinei! Pe cât de frumos e un regiment de soldați pus în șir de bătaie, pe atât de urât este, când înceată rânduiala cea bună și fiește care face ce-l taie capul..

Cam astfel vor fi ajuns străbunii noștri din Dacia după ce au rămas fără oștire, fără căpitani fără diregători și fără porunci. Părăsiți în mijlocul acestor munți urieși plini de taine și de ascunzușuri, în sufletul lor va fi intrat de bună seamă teama, ca și sufletul apostolilor după înălțarea Domnului. Lipsiți fiind de comanda, cu care erau obicinuiți, ei au căutat să se mântue cum vor putea; s'au retras dela șesurile mănoase, dar prea deschise tuturor năvălirilor, la munții aspri, dar scutitori, la a căror sinuri și-au căutat și și-au găsit adăpost traiului năcăjit, și păstrându-și obiceiurile străbune, mai luând și altele noue de pe la vecini și venetici, au ramas lăsați în voia întâmplării, cu gândul la Dumnezeu și la Roma împărătească, care i-a părăsit, și aruncați de valurile vremii când în dreapta, când în stânga, când mai spre răsărit, când mai spre apus.

Prin valurile vremilor tulburi, prin cari au trecut părinții noștri știm apriat atâta că într'o vreme Românii au alcătuit dimpreună cu Bulgarii, o împărăție care mai târziu a ajuns sub cărma Asaneștilor români; unul dintre aceștia, mândrul împărat Ioaniță, sau Ioan cel frumos (Kalojoanes) a mărturisit Papei Inocențiu III, că ei sunt *»de neam și sânge Român.»* și a încheiat pe o vreme Unirea cu Biserica Romei. Dar pentru ca să se facă unirea aceasta a trebuit să se întâmple desbinare, și desbinarea s'a fost întâmplat în veacul al nouălea, sub craiul Bulgarilor Boris. Atunci s'a întâmplat „fatalul destin“, care ne-a rupt de tot de Roma veche a străbunilor, și ne-a legat de Roma cea nouă a grecilor dușmani, moment pe care D. Oniciul astfel ni'l ficseasă după o veche cronică românească:

»Și așa Asan a mers de a supus amândouă Vlahiile sub stăpânirea sa și a poruncit Vlahilor, cari de atunci ceteau în limba latinească să lăpede legea romană și să nu cetească în limba romană, ci în cea bulgărească; și a poruncit, care va ceti în limba romană și i-se taie limba. Și așa Vlahi au primit atunci legea ortodoxă și au început să citească bulgărește.« (*»Originile principatelor române«* p. 166.)

Lăpdarea asta de neam este poate cea dintâiu și de bună seamă cea mai grozavă în istoria lungă de aproape 2000 de ani a poporului românesc. Și ori cât e de departe de noi nu putem nici astăzi să o deplângem din destul. O deplâng cu adevărat toți Românii, ca cea dintâiu abatere tatală dela firea și menirea, care ne'a dat-o Dumnezeu.

Eată ce zice desupra acest fapt unul din cei mai buni cunoscători ai istoriei noastre bisericesti, Dl N. Dobrescu, profesor la facultatea teologică a universității din București:

„Acum după recunoașterea jurisdicției Romei (866) era unul dintre momentele cele mai hotărâtoare pentru viitorul elementului roman scăpat de furtunile năvălirilor în munții Balcanilor și Carpaților. Dacă atârănarea bisericască de Roma și ritul latin, care încă esista la creștini din împărăția Bulgarilor s'ar fi menținut în împărăția Bulgară, atunci toată partea de miasă și și răsărit a Europei de azi ar fi avut o altă față, ca patrimoniu al Româanismului în răsărit.

»Fără îndoială legăturile cu Roma ar fi sorocit altfel soarta țărilor acestora și mai ales soarta elementului latin din aceste părți.«

(Dobrescu: *Cursuri, fascl, p. 85—86, citat de C. Cernăianu: „Biserica și Româanismul“, p. 68—69.)*

»Fără îndoială« — zicem și noi, dar îndeșert. Căci legăturile cu Roma s'au rupt, iar cele cu Bulgarii și cu lumea slavonă s'au încopciat adânc. Slavonismul a străbătut în biserica românească, și din biserică, cea dintâiu instituție, la un popor sincer creștinesc ca al nostru, a pătruns la curțile Stăpânilor voevozi și în toate manifestațiunile ale vieții publice și de stat. Scoasă din casa Domnului, ca și din casele Domnitorilor, biata limbă românească, moștenirea cea mai curată a străbunilor noștri, ajunsese, ca o Cenușotcă din poveste, să nu mai aibă loc decât în colțul vetrei bietului țăran din colibă, disprețuită, ca un lucru străin și de ocară. Rătăcirea asta grozavă aruncă umbră și asupra strălucitei slave a celor mai mari Voevozi, cari au câștigat de altfel cinste și vâlvă țării și numelui lor.

Ba ce e mai mult: în orbirea ce ne-a învăluit cu timpul, sub conducerea orbiților conducători bulgari sau greci, ce ni i-a dat biserica, am ajuns nu numai să ne întunece conștiința latinității, cu care se mai mândrea frumosul împărat Ioanițiu, ci am ajuns chiar să facem o vorbă de ocară din chiar titlul de mândrie a originii noastre *latine*. Am ajuns ca ori ce lucru josnic și de lăpdad să-l înfierăm cu vorba de „*latină*“ (letină) și să ne hulim pe noi înșine prefăcând în poreclă cuvântul nostru de renume, zicând *»latină spurcată«* la ori ce lucru ce venia sau amintea de Roma latină, mândria noastră și unica noastră mândrie din lumea pistriță a atâtor felii de popoare.

Nici chiar atunci când calvinismul amenința aici în Ardeal însași ființa creștinătății noastre, tipărind cu bun calcul pentru el cărți bisericesti în limba românească, și când și peste Carpați s'au cutremurat sufletele pentru un moment, ca să dea un „Răspuns“ împotriva catechismului calvinesc, nici chiar atunci nu s'a putut reculege biata biserică românească, ca să se scuture de tot slavonismul și să îmbrățișeze și ea limba, cu care calvinii căutau a se furia în sufletele cărturarilor noștri, ci încă și mai tare se îngrijea de tipărirea cărților slavone spre a plăcea altor neamuri *»înrudite cu noi după credință și având acelaș vestit dialect slovenesc ca limbă — adecă Bulgarilor și Sârbilor...«* — cum zice însuși voevodul Vasile Lupu. („Bis. și Rom.“ p. 67).

Cât de grozav s'a scufundat în străinism biserică românească de atunci se vede din plângerea contemporană a Metropolitului Teodosie al Moldovei, din veacul al 17-lea, care astfel se tânguește:

»Care nouă jalnic și plânguros lucru este într'atâta micșorare și călcare a rodului nostru cestui românesc, carele odată și el numărat între puternicile neamuri și între țarii oameni se număra, iar acum atât de supus și de ocărit este, cât nici învățătură, nici știință, nici armă, nici legi, nici obicei, ce se pomenește astăzi, român nu este; ci ca niște nemernici și orbi, într'un obor învărtindu-se și înfășurându-se dela străini și dela varvari, doară și dela vrășmașii rodului nostru cer și să împrumutează și de carte, și de limbă, și de învățătură. O grea și plânguroasă întâmplare! («Bis. și Rom.“ p. 61.) (Va urma)

Capital social Coroane 1.200.000.

Telefon Nr. 188.

Post sparcassa ung. 29.349.

„Banca generală de asigurare“

societate pe acții în Sibiu—Nagyszeben

este prima bancă de asigurare românească, înființată de institutele financiare (băncile) române din Transilvania și Ungaria.

Prezidentul direcțiunii: **Parteniu Cosma**,
directorul executiv al „Albinei“ și prezidentul „Solidarității“.

„Banca generală de asigurare“ face tot felul de asigurări, ca asigurări contra focului și asigurări asupra vieții în toate combinațiunile. Mai departe mijlocște: asigurări contra spargerilor, contra accidentelor și contra grindinei.

Toate aceste asigurări „Banca generală de asigurare“ le face în condițiile cele mai favorabile.

Asigurările se pot face prin orice bancă românească, precum și la agenții și bărbaiții de încredere ai societății.

Prospecte, tarife și informațiuni se dau gratis și imediat.

Persoanele cunoscute ca acvizitori buni și cu legături — pot fi primite oricând în serviciul societății.

„Banca generală de asigurare“ dă informațiuni gratuite în orice afaceri de asigurare fără deosebire, că aceste afaceri sunt făcute la ea sau la altă societate de asigurare.

Cei interesați să se adreseze cu încredere la:

„Banca generală de asigurare“
Sibiu—Nagyszeben. Edificiul „Albina“.

(1) 26—52.

Când cumperi săpun, cere și primește

apriat

și lămurit, numai săpun
CLUJAN
(de al lui Henrich)

Săpun de glicerin
„ „ **gălbuiș de ou**
„ „ **mandule**
„ **marmorat.**

Fabrica de săpunuri medicali din Cluj de aceea a ajuns la renume mondial, fiindcă își pregătește săpunurile din materiile cele mai prețioase și absolut inofensive.

(68) 2—?

MOBILE

Dermitoare, prânzere, chilio de domni, salean, aranjare completă de hotel, cafenele și castele, mobilă de fier și de aramă, tapete, perdele, poliandre și pianuri se spedează ori unde

cu bani gata sau în condițiuni de plată foarte favorabile.

Un mare și pompos album de mobile 1 cor. La aranjări complete se trimite agent cu modele, ori unde, fără a se socoti spese pentru asta.

Modern Lakberendezési vállalat
Budapest, IV., Gerlóczy-utca 7. sz.
(88) 72—104 (Központi városháza mellett).

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

==== SIBIU ====

Strada Cismădiei 1—5. Edificiile proprii.
recomandă

☞ **Asigurări împotriva focului** ☞

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

✦ **Asigurări pe viață** ✦

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu platire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de rezerve și asig. poporale pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apadute.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1911	K.	5.275.798-23
Capitale asigurate pe viață achitate	„	5.146.556-36
Starca asigurarilor cu sfârșitul anului 1911	foc	127.763.744—
	vieată	10.931.322—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	cor.	2.520.492—

☛ **Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.**

Persoane versate în achiziții cu cereuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(5) 62—?

A apărut

ANTOLOGIONUL

sau

MINEIUL

tomul I. carele cuprinde în sine *slujbele dumnezeescilor sărbători, a Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților* de pe lunile: Septembrie, Octombrie, Noiembrie și Decembrie.

Prețul tomului I. legat în piele și cu copcii este 32 cor. și se spedează imediat.

Lunile din Ianuarie până în August vor fi cuprinse în tomul II. care e în lucrare.

Prețul tomului II. se va fixa, ulterior și va fi în raport cu prețul tomului I.

A apărut

Apostolul

sau Faptele și Epistolele sf. Apostoli 1^a 4.

Prețul leg. în piele 22 cor. leg. în lux face 44 coroane.